

૨૨૨૮

ગુજરાતી કાવ્ય સંક્ષેપના
અર્થ

ગુજરાતી કાવ્ય સંક્ષેપના

અર્થ

કીમત ૩ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૨૨૨ કિમત

પ્રથમનામ ગુજરાતી હાથ લેખો
૨૧ વર્ષ

વર્ગાંક

ગુજરાતી કાવ્ય સંક્ષેપના અર્થ

ભાગ ૧ લો.

અંગરેજી ત્રીજા તથા ગુજરાતી છઠા ધોરણના

વિદ્યાભ્યાસની સરજતાર્થે

છપાવી પ્રતિધ કર્યા.

સચલ્લ હકો ગ્રંથ કર્તાનેજ સ્વાધીન છે.

સુરત.

“વિક્ટોરિયા પ્રેસ”માં મંતારામ ઘેલાભાઈએ

છાપ્યા.

સંવત ૧૯૩૫.

સને ૧૮૭૯.

કીમત ૩ આના.

નીચે લખેલી ચોપડીઓ વેચવાની છે.

હીંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ સ. યુ. માં ચાલતા ચોથા ધા-

રાણ સાર. ૦-૩-૦

યુજરાતનો ઇતિહાસ (દો. ન) અસલ કીમત બે આ-

ના પાણ હાલ. ૦-૧-૦

મુંબાઈ ઇલાકાની ભૂગોળ (દો. ન) ... ૦-૧-૬

સેકન્ડ બુક ભાગ ખીજના મીનીંગ પૃષ્ઠ-૧૨૦ ... ૦-૧૦-૦

સુરત જિલ્લાની ભૂગોળ. ... ૦-૧-૬

ધીરધરકૃત રામાયણ-કીમત રૂ. ૦-૦-૦ પાણ હાલ. ... ૩-૮-૦

નમૂ કવિતા. ... ૦-૨-૦

આંકની ચોપડી. ... ૦-૧-૦

કોષ્ટક. ... ૦-૦-૬

યુજરાતી કાવ્યસંક્ષેપના અર્થ. ૦-૩-૦

ઉપલી ચોપડીઓ તથા ખીજ બધી જાતની ચોપડીઓ
જેવી કે વાર્તા, આંગરેજી યુજરાતી સીરીસો, તથા તેમના જુદા
જુદા અર્થો તથા મીનીંગો વગેરે-વગેરે સઘળી જાતની ચોપ-
ડીઓ નીચેને ઠેકાણેથી મળશે.

સામગ્રી લેનારને પુસ્તકળ કમીશન મળશે.

લલુભાઈ જમનાદાસ

બુક શેલર.

સુરત, કેળાંપીઠની નવી સડકપર.

ઘોરધર કૃત રામાયણમાંથી દશરથ વિશે.

— ૬૯૯૬ —

દશરથ=રામના પીતા. અયોધ્યા- ના સૂર્યવંશી અઞ્જ રાજાના પુત્ર	હે છે તે ધામ, અથવા તે શે- હેર.
પૂજ્ય=ધર્મે, દાત.	પ્રજ્ઞ=રહસ્યિત
પવિત્ર=સુધ્ધ, દોષ રહીત, ધર્મથી ભર્ય નહીં થયેલા.	વિશેષ=વિશેષ, અધીક.
સંસેપે=કુંકામાં, થોડામાં.	કેકૈ=દશરથની સોથી નાની સ્ત્રી.
ચંરિત્ર=વખાણવા લાગ્યેક સારાં- કામાં.	ભરત તથા સત્રુઘનની મા.
રાંવાણુ=લંકાનો રાજા. બ્રહ્માના પુ- ત્ર પુલસ્ત્ય ને તેના પુત્ર વિસ્વ- થવાનો મોટો છોકરો.	કપટી=પ્રપંચી, ઠગાઈઓર.
વિધિ=નસીય, ભાગ્યેગ, સાસ્ત્રનુ- વચન.	નિરદે=દયા વગરની.
અવધપુર=અયોધ્યા શહેર.	સુમિત્રા=દશરથની વચલી સ્ત્રી.
કૌશલ્યા=દશરથની પેદેલી સ્ત્રી, રામની મા.	લક્ષ્મણુની મા.
સતી=પતિવ્રત પાળનારી સ્ત્રી.	સત=સો.
આનંદમાં=ખુશીમાં, હરખમાં.	મનોહર=મોહ પમાડનાર, ખુબ- સુરત, મનને હરે એવી, કાંતી- વાન.
નિજધરમ=પોતાકા ધર્મ.	માનકળા=બુદ્ધીનો પ્રકાશ.
અઞ્જ=રાવણુનો પીતા.	અનૂપ=સર્વોત્કૃષ્ટ, વગર ઉપનાનું.
તપ=દેવની પ્રીતી મેળવવાં દેહક- બ કરવું તે.	વૃત્તિ=ધિચ્છા,
સાધના=તપ કરવામાં નેની જરૂ- ર પડે તે સ્ત્રીજ, ધરવર પ્રા- માર્થ્ય ને જપ કરવા તે.	ત્રિગુણુ=ત્રણ ગુણુ (રજ, સત્વ ને- તમ.)
રવર્ગનિવાસ=જ્યાં દેવતાઓ રે-	અદ્ભુત=આશ્ચર્ય પમાડે એવું, અલૌકિક.
	પ્રાક્રમ=યશ મેળવાય એવાં કામો.
	ધનુ-વિદ્યા=તીરમારવાની વિદ્યા.
	વિશારદ=પંડીત-માની.
	શસ્ત્ર=હથોડીઆર, લડવાનું ઓળતર.
	પ્રવિણુ=હાંશીઆર, પુરો માહી-

તગાર, નિપુણ.
 શબ્દવેધી=શબ્દ ઉપર તીર નાં-
 ખીને વેધનાર.
 વિચક્ષણ=ડાહો, અંચળ.
 ક્ષીણ=ઓછું થવું,
 પ્રભન=છોકરાં.
 જોખન=જીવાની.
 વહી=ગઈ.
 ધિક=ગુસ્સો,
 શુન્ય=સુનું, ઉજડ.
 દીપ=દીવો.
 વિણ=વગર.
 અધાર=અધારૂં, અજવાળા વ-
 ગરનું.
 ધૃત=ધીધી.
 લવણ=મીઠું.
 રાકા=પુનેમની રાત.
 વિષુ=ચંદ્રમા.
 તરૂં=નાના છેડ, ઝાડ.
 નિરધન=વગર પૈસાનો, ગરીબ.
 નાપ=રાબ.
 નિદ્રામાં=ઉંઘમાં હે
 સ્વપ્ન=ઉંઘમાં જે તર્ક-વિચાર
 થાય તે.
 નેરૂં=છેવટ-નફરી,
 અમકી જગ્યા=ચોંકી ઉઠ્યા,
 પ્રાતઃકાળ=સવારનો પહેર.
 વસિષ્ઠ=દશરથનો ગુરુ. (વસિષ્ઠ-
 મુની-૩૨.) સપ્રશ્નીમાંના એક
 ભવિષ્ય=નસીબ, તગદોર.
 પંથે=રસ્તે.
 મૃગયા=હરણનો શીકાર.
 નીશા=રાત.

વિમાર્યુ=વિચાર્યું.
 તરૂં=મોટું ઝાડ.
 શ્રવણ=પ્રાણનો પુત્ર.
 તૃધ=ધરડો.
 અધ=અધળાં, અપંગ.
 અગ્રણ=ફરવું, રખડવું.
 કાવડ=પાણી ભરવાનું સાધન.
 તૃષા=તરસ.
 સર=તળાવ, સરોવર.
 ઉપકંઠ=કીનારો.
 વાર=પાણી.
 કમંડળ=જોગીનું જળપાત્ર.
 તતક્ષણ=તુરતજ.
 બાણ=મંત્ર ભણી મારવાનું તીર.
 તદા=ત્યારે.
 દ્વીજ=પ્રાણણ.
 દીન=ગરીબ, રોક.
 ભિન્ન=જુદુ.
 આચર્યું=કીધું.
 વરાંસે=ભરોસે, બાંતે.
 આકંદ=રૂદન, રડવું.
 અંગળ=ફાટ, પાપી, નિર્દય.
 ઉવેખી=અવગણનાકરી.
 ધરણી=પૃથ્વી.
 મુરછા=અચેત, બેહોસ.
 શાપ=સરાપ.
 વિજોગ=જીદાઈ, વિયોગ.
 કંપ્યા=કંપારી ખાધી.
 દાહકીયા=સખ બાળવાની રીત.
 અધ=પોડો.
 આરૂંદ=સ્વાર.
 ઉત્તરકીયા=પછીની કીયા.
 અપરીમિત=વિશાળ, માપ નહી.

થાય તેવું.

| સંતાન=છોકરાં.

સીતાના સ્વયંવર વિષે.

રામ=સૂર્યવંસી દશરથ રાજાનો	તદાકાર=એક સરખું, એક સર-
કૌશલ્યાથી થયેલો પુત્ર, વિશ્વુ-	ખા આકારનું.
નો અવતાર.	આવારણાં=દુઃખડાં લેવા.
જનકપુર=મીથુલા નગરી ^૧	કોડ=હોંસ, મનની ઈચ્છા.
વિશ્વામિત્ર=સમરૂપીમાંના એક,	ગૌર=ગોરું.
ગાંધી રાજાના પુત્ર.	શ્યામ=કાળું.
મિથુલા=શેહેરનું નામ છે. (જન-	કામરૂપ=મોહ પમાડે તેવા, સુંદર,
કપુર).	હાથમાં આવે તે રૂપ ધારણ
મુનીમંડળ=૩૩શીઓનું મંડળ.	કરનાર.
પુર=શેહેર.	ક્રીશીર=નાના.
સપે=સાત.	નેત્ર=આંખો.
ક્રીર=પોપટ.	સકુમાર=કોમળ, નાન્યુક.
મરાળ=હંસ.	લટકંતી=આળા ભરેલી.
પતાકા=શેડ વગરની ધ્વજ.	સુક્રીતવાનન્સારાં કામવાળાં.
તડિતાકાર=વિજળીના અમકારા	ત્રીયા=ખાયડી, સ્ત્રી.
જેવું.	વરવાને=પરણવાને.
શીખડી=મોર.	ધનુથ=કામકું.
કંચનકળસ=સોનાના કળસ.	કઠોર=કડાણું.
આંગણે=ખારણે.	પણુ=પ્રતીમા.
ઉપચાર=ટાપડીપ.	લધુ=નાનું.
કુંભ=કળસ, ઘડો.	નેહ=સ્નેહ.
દ્વાર=ખારણું.	ત્રિપુરાર=મહાદેવ, શીવ.
નિરખતા=જોતા.	જનકી=સીતા, જનકની પુત્રી.
મોહ્યા=તટસ્થ થઈ ગયા.	મીથુલેશ=જનક રાજાએ.
મોહની=મોહ પમાડનારો ગુણ.	શ્રેતા=સાંભળનાર.

૧. મીથુલા નગરીનો રાજા જનક હતો તેથી અહીંયા જન-
કપુર લખ્યું છે.

ભૂપ=રાજા.

સનમાન=વિવેક, સત્કાર.

ઉપવંન=અગીઆ.

તૃણુજળઅન્ન=ધાસ. પાણી, દા-
ણો,

પદાતી, માવધ, પગપાળો.

અનુરંગ=ચાર પ્રકારની ફાજ--દળ
નાવ=હોડી.

નિમંત્રણ=નોતર.

સ્વયંવર=કન્યાએ પોતાની ઇચ્છા-
નો વર વરવો તે.

રામ વિજેગ=રામથી જીદા પડવું
વિતાન=અંદરવો.

બંદન=તોરણ.

ઝાંઝર=ચુંક, કીનારી બાંધેલી.

દુલીઆ=ગલીઆ.

મુકતાફળ=મોતી.

ત્ર્યંબક=મહાદેવનું ધનુષ.

ઉદ્ઘાસ=આનંદ, ખુશી.

દુત=સંધેશો પહોંચાડનાર.

સિંહાસન=રાજાને બેસવાનું આ

સન, જેની બાજુએ સોના-

આરસપાણના સિંહની મુર્તિ-

એ જડેલી હોય તે.

મનહરણ=મનને હરે તેવું.

ઉદય=ઉગે.

રવી=સૂર્ય.

દીર્ઘ=લાંબું.

સુભગ=સુંદર, સારું.

અધીક=વધારે.

અન્ય=અગીઆ.

નેત્રતૂખી=આંખ તરપત થતી.

મીઠ્યા=ફોગટ, નકામું

અભિરામ=આનંદ પમાડે એવું.
જનકતનયા=જનકની છોકરી (સી-
તા)

અનુચરી=દાસી, આકરડી

અમર=પીછી.

પૂંપમાળા=ફુલનો હાર.

ભાટ=પ્રાણાણ, જીવંત વખાણ ક-
રનાર. તારીફ કરનાર.

વરે=પરણે.

ગતબળ=જેર જતું રહેલું.

શરાસન=ધનુષ.

આપ=ધનુષ.

પરિતાપ=ચિંતા, શીકા.

અભિમાનથી=હકારથી, મગફ-
રીથી.

રાજેન્દ્ર=મોટો રાજા.

બર્ણાપો=જોરાવર.

દશમુખ=દશ મોઢાનો (રાવણ).

સાગરપુર=સાગર જેટલો. ધણોજ

કોકોત્રી=લગત જેવા સુભ મુરત-
ની પત્રીકા.

મંત્રી=પ્રધાન, સલાહ આપનાર.

દશશીશ=દશ માથાનો (રાવણ).

આરોપે=પેહરાવે.

વરમાળ=લગનની વખતે વરકન્યા-
ની ફોટમાં જે માળા ધાલે-
છે તે.

અફહાસ્ય=અડખડીને હસવું.

કૈલાસ=મહાદેવનું રહેઠાણ.

અમર=દેવ, દેવતા.

કંદુક=દડો.

મેરૂ=એ નામનો પર્વત.

વસ્ત્રાભૂષણ=લુગડાં.

કરશું=હાથેવતી.
 સેશ=ભગારપણુ. જરી નહી.
 નિરતેજ=તેજવગરનો, શક્તિ.
 રૂપરશનાં=અડકતાં.
 અંધર=નીચલો હોડ.
 રક્તલોચન=રાતી આંખ.
 પરસ્વેદ=પરસેવો, બકારો.
 અંગથી=શરીરથી.
 પ્રહાર=માર.
 રૂંધીર=લોહી.
 કુંભકરણ=ગવણનો ભાષ.
 ધંદ્રજીત=ગવણનો મોટો છોકરો.
 એની માં મંદોદરી.
 પૂરભંગ=થેહરનો નાશ.
 અસુર=દૈત્ય, રાક્ષસ, પાપી.
 ત્રિશિઅર=રાક્ષસ.
 નિરતીર=તીર-જોડા વગરની.
 ધરણી=પૃથ્વી.
 ભૂ=પૃથ્વી.
 નક્ષત્રી=ક્ષત્રી નહીં તે.
 જાપો=છોકરો.
 ક્ષત્રીપુર=પુરો લડવૈયો.
 કુંવારી=વગર પરણેલી.
 પુરુષાર્થરહીત=મરદાષ વગરનો.
 વિરોધ=ઉલટી.
 ભકુટી=આંખ ઉપરની ભમર.
 કપોળ=લમણો, ગાલ.
 રેમાંચિત=હરખથી રૂવાંટાં ઉ-
 ભા થવા.
 રામાનુજ=રામનો નાનો ભાઈ
 (લક્ષ્મણ.)
 લોપી=નમાની, અવમા કીધી.
 ભાનુંકુળતન=સૂર્યવંશી છોકરો.

કિરતી=પૃથ્વી.
 પિપ્પ=લોટ.
 કનિષ્ઠ=નાનો.
 હરવા=લેઈ લેવા.
 ગુરુઅરણુ=ગુરુને પગે.
 વધા=નમ્યા.
 પીતલસન=પીણું લુગડું-વસ્ત્ર.
 દીનકર=સૂર્ય.
 મચ્છાકાર=ધનુષના આકાર જેવા
 ઉર=છાતી.
 કંકણુ=કદનાં.
 ભંગ=નાશ.
 સાવધાન=હોંશીઆર.
 અપમાન=માનવગરનું.
 સચેત=હોંશીઆર.
 વાત્સલ્યપ્રેમ=વહાણપણનો પ્યાર
 સાયક=ધનુષ.
 હંસગમની=હંસના જેવી ચાલ-
 નારી.
 યજી=લીધી.
 તડિતનો=તીજળીનો.
 ગજગતી=હાથીના જેટલી ગતી-
 ચાલ.
 પદપાન=પગેપાન.
 અરણે=પગે.
 ગાન=ગાનું, ગાયન.
 જામાત્ર=જામાઈ.
 કુમકુમે=કંકુએવતી.
 દ્વીજ=પ્રાણી.
 વિપ્ર=પ્રાણી.
 દીસ=દીવસ.
 કુશલ=આરોગ્ય.
 નરખતી=રાજા.

આહાહાદ=હરખ, આનંદ.
 સુશુતાં=સાભળતાં.
 પૂજ્ય=પૂજવા લાએક.
 અખંડ=નહીં ખંડીત થયલી.
 અલંકૃત=શણગારેલું.
 મહીમાય=વર્ણવા લેગ હેવાલ.
 કેતુવત=કેતુના જેવું.
 રવીકુળ=સૂર્યવંશ.
 સૂડામણી=માથાનો મણી.
 મહીપતી=રાજા,
 સુભજનન=સારું લગન.
 જશવંત=યશવાળા.
 વિનતિ=અરજ.
 અંત=અંત.
 કોટિ=કોડ.
 ભાગ્યવંત=ભાગ્યવાળા, ભાગ્ય-
 શાળી.
 જનન=વરને પરણાવવા જનારા-
 લોકો.
 તતપર=તથાઆર.
 વીર=ભાઈ.
 ભરત=અંદ્રવંશી દુષ્યંત રાજાનો
 શકુન્તલાથી થએલો પુત્ર, એ
 કવર્તિ હતો
 શત્રુધન=દશરથનો કેકેથી થયેલો
 પુત્ર.
 રાણીવાસ=રાણીને રહેવાનું ઠા-
 ન કેકાણું.
 નિરવાણુ=નિશ્ચળ, નક્કી.
 ઉલટ=હરખ.
 દ્વીજવર=કેકેત્રીલિધને આવેલો-
 બ્રાહ્મણ.
 સંતોષીઓ=આનંદપ્રમાડયો.

મંગલ=સુખ.
 લીલાલેહેર=વહવાવાહવા.
 ગજ=હાથી.
 વાહન=ઘોડો વગેરે જોડી બેસ-
 વાનું.
 આભૂષણુ=શણગાર, અલંકાર.
 વેહવારિયા=વહીવટવાળા, ધીરધા-
 રવાળા, સાહુકાર.
 શ્રીમંત=પદશિવાળા, તાલેવાન.
 શોભાવંત=રમનાવાળી, સુંદર.
 વાજે=વાગે, આવજા થાય.
 વાજુત્ર=વાજાં.
 ચિત્રવિચિત્ર=તરેહતરેહવાર.
 પડો=મોટો દોલ.
 પુરમોઝાર=શેહેર મધ્યે.
 પુરજનન=શેહેરના લોક.
 સત્વર=ઉતાવળાં.
 હય=ઘેડો.
 શત્રુહન=શત્રુધન.
 સુખાસન=સુખપાલ, સુખથી બે-
 સવાનું આસન.
 સંગદાસી=સાથે દાસીઓ.
 જયજયકાર=જીતનો પોકાર.
 હણહણે=શબ્દ થાય (ઘોડાનો તે)
 કેકાણુ=ઘોડો.
 બંદીજનન=ભાટ આરણુ.
 નેજા=નાના વાવરા.
 અંબાડી=હાંથીપર બેસવા છત્રી-
 વાળી ખુરસી-બેઠક.
 કનક=સોનું.
 મણીમય=રતના જેવું.
 પજાણુ=ખોળીરં, જીન.
 વંદી=કહી-બોલીને.

વાટ=રસ્તો.

સરિતવન=નદી કીનારાના જંગ-
લો-વનો.

ગિરિધાટ=ગિરિ પર્વતનો ધાટ-
રસ્તો.

વાસો=રાત રહેવુંતે.

સમાજ=મંડળી, સભા.

નોખત=મોટું નગારું.

રૂપક=વર્ણન.

પાયદળ=પગે ચાલવું.

શમ=શમતા, જોરસો સમાવવા-
ની ધૃતિ.

દમ=જોર, કૌવત.

તુરંગ=ઘોડો.

મત્રપતા=હરખાતા, ખુશ થતા.

કુંજર=હાથી.

વિરાજે=પીરાજે, સારા દેખાય.

નીજનુભવતા=પોતીકા અનુભવ-
ના, પ્રવિણ, માહેતગાર.

દિવ્યરથ=દીવા જેવો ચક્રચક્રી-
રહે એવો રથ.

સંત=જોગી. સાધુ.

મહાનંત=ધણા.

પ્રયાણ=પરદેશ જવુંતે.

જનૃતી=જનગવું, ઉજનગરા.

પુરગ્રામ=શેહેર, ગામડાઓ.

સ્થૂળ=જડું.

સુખરાશ=મંડળ, જથ્થો.

સૂક્ષ્મ=સાધારણ.

અધોર=મીઠામણા, ઘણીજ ઉં-
ધે ઉંધનાર.

સુધુષિ=ધોર નિદ્રા, કંઈપણ ભા-
ન વગર જીંધનાર.

રામપ્રાપ્તિ=રામના ઉદ્ધવાનાં.

અન્યોઅન્ય=આપોઆપ, એક-
બીજા.

રીસાવી=ચુરસો ચડાવી.

તદવત=એક સરખા રૂપ-કાંતીના,

સરખે સરખી જોડ.

નિવરત્યો=ભાંગ્યો, ટુક્યો.

સુમંત=સારથી, ગાડી હાંકનાર.

ઉત્કંગ=મોળો.

વત્સ=વાછરડાં.

ધેનુ=ગાય.

ખંડ=ભાગ.

કોદંડ=ધનુષ.

વિરમય=અજાન્ય.

અતિપ્રચંડ=બહુ ભયંકર-મોટું.

આદર=વિવેક.

આસન=જગો, ખેડક.

આદે=પેહેલાં.

ઉન્મીના=જનક રાજની પીછ-

પુત્રી, સીતાની બહેન.

માલતી=) જનક રાજના-

શ્રુત-કીરતી=) ભાઈની પુત્રીઓ

અભિરામ=મનોહર.

ધનધોર=મોટે ચરે.

અતુરા=અતુર સ્ત્રી.

મોદ=આનંદ.

માર્ગશીર=માગશર મહીનો.

પંચમી=પાંચમ.

અંદ્રવાર=શોમવાર.

ગોત્રજ=કુળદેવી.

સ્થાપન=પેસવું.

કામની=સ્ત્રી.

ઉપમાં=અવંકાર.

દે=આપે.

ધૃતિ=ધીરજ.

ઉન્મત્તી=મદ્યમય પથવુંતે. પાંચમી-
અવસ્થા.

અવિધાર=નકી, અચીત.

તિતિક્ષા=શુદ્ધનશક્તી-ધીરજ.

સમાધિ=એકજ ચીતે ધર્મનું-
ધ્યાન ધરવુંતે, જોગી લોકો-
સમાધિ અડાવે છે તે.

અધ્યા=ભાવ, ભક્તી, વિશ્વાસ.

વિનીત=નમ્રતાવાળો.

સુમુક્તતા=મોક્ષ પામવાની ઇચ્છા.

તુરીયા=ચોથી અવસ્થા. (મૂર્છા)

ઉપરતિ=વૈરાગ્ય.

સુનિત=સારી નીતિ.

પુનીત=પવિત્ર.

પ્રવેશી=પેઠી, ગઘ.

સમે=વળત.

નિષ્કામ=ધર્મ શીવાય બીજા ક-
શાની ઇચ્છા નહોતી તેવું કામ.

અનુરાગ=પ્રીતી.

જરકશી=જરૂરીના, લાપાના.

મગમદ=કરતુરી.

અક્ષત=ચોખ્ખાના આખા દાણા.

મેસ=કાજળ (આંખે આજવાની)

ચિંદુ=ટપકું

શ્રીફળ=નાજીઅર.

ઉઘલીઆ=પરણવા ગયા.

ખુપ=મોતીની લાંબી સરાવાળું-
વરરાજની પાંચડી ઉપર ખાં-
ધવાનું ધરણું.

શિશ=શિશનાગ કેહેવાય છે તે.

સારદા=સરસ્વતી.

ગ્રહી=ગ્રાહી.

અપ્સરા=દેવાંગના, સ્વર્ગમાં ગા-
યન કરનારી ગુણિકા.

ગાંધવ=ગવૈયાઓ.

નભ=આકાશ.

દુંદુભી=મોટીનોખત.

સુર=દેવતાઓ.

વિમાન=આકાશમાં ઉડે તેવું એ-
ક વાહન.

પુષ્પ=ફુલો.

વર્ષાવતા=ફેંકતા, ઘટીકરતા.

અંગના=કામિની, પોતીકા સ્ત્રી.

છેલછાલીલી-શાભીતા, શણગાર-
થી છાંતી જોવા લાયક થઈ-
હોય તે.

તોપ્પાર=પોડો.

આચારજ=ધર્મ-શાસ્ત્ર-મતઅભા-
વનાર.

સુનેના=જનક રાજની સ્ત્રી.

સુમતી= } ગરડની બેહેન, એ ધ-
ણીજ સુંદર હતી.

કુશ= } રામઅંદ્રનો નાનો પુત્ર

પોખવા=વધારી લેવા.

મધુપર્ક=પરણતી વખત એક જન-
તની પુજા.

આચાર=કર્મ.

મરજદથી=શબ્યતાથી.

સુમેધા=જનકની બીજી સ્ત્રી.

પખાળવા=ધોવા.

યમોપવિત=જનોઇ.

અનુસરી=ભળતા થઇ.

ધોડશ ઉપચાર=સોળ ઉપચાર. ૧
 ગણક=જોશી.
 અંતરપટ=પડદો.
 મંગળાઠક=લગનમાં મંગળના-
 આઠ શ્લોક ભણે છે તે.
 લગનધટિકા=લગનની ધડી-ચોધ-
 ડીચું.
 વેદ=ચાર વેદ કેફેવાય છે તે. (૨-
 હુ, યજુર શામ ને અથર્વણ)-
 નકી.
 મંગળાક્ષત=મંગળીક અક્ષત.
 પદશીશ=પગે ત્યા માથે.
 હસ્તમેળાપ=હાથેવાળો મળવો.
 સ્વરિતવાચન=મંગળીક મંત્ર બો-

લવા તે.
 ગુડી=ગુરુ નામનું વાગ્ધું.
 મંગળકેશ=પરણી ઉઠીને વર ક-
 ન્યા ચોરીની આસપાસ ચાર-
 વાર ફરે છે તે.
 પ્રતિબિંબ=દર્પણ, પાણીમાં છાયાં-
 દેખાય તે.
 જનઅક=ભીક્ષુક, 'પ્રાક્ષણ.
 હંતાશન=અગ્ની, દેવતા.
 ધ્રુવ=એ નામનો તારો.
 પદવંદના=દરજા પ્રમાણે પગે લા-
 ગવું તે. જેમ-૧લા-બાપને-પ-
 છી માને-તેમ.

અયોધ્યા કાંડમાંથી.

ઉછવમાં=પુશાલીમાં, આંનંદમાં.
 આગ્રા=હુકમ.
 રહીત=વગર, વિના.
 વધુ=વધ.
 સુરપતિ=ધંદ્ર.
 પરમ=સઉથી એક, ઉત્તમ, અતી-
 શય.
 ભેદરહીત=જુદાઇ વગર.
 સંત્રામજીત=લડાઇ-યુદ્ધ જીત-
 નાર. (કેકેતા ભાઈનું નામ.)
 બાંધવ=ભાઈ.
 પેર=રીત.

મહિપતિ=રાજા.
 મનોરથ=મનની ઇચ્છા.
 નેણુ=આંખ.
 વેણુ=શબ્દ, વાણી, વાક્ય,
 આગ્રહ=કાલાવાલા, હક.
 રૂદેસુ=છાતીસાથે.
 ભાવ=મરજી, ઇચ્છા.
 સમાગમ=મેળાપ.
 પામે=પામી, વગર.
 રૂચે=ભાવે, સ્વાદ લાગે.
 ક્ષણુ=પલ, ક્ષણ.
 કદપ=પ્રહ્લાનો એક દહાડો, મઠી-

૧. આવાહન, આસન, પાદ, અર્ધ્ય, આચમન, સ્નાન, વસ્ત્ર,
 યજ્ઞોપવિત, ગંધ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય, દક્ષિણા, મંત્ર પુષ્પાન્ત્રી.

ની ઢોતી તથા લયની વચેનો- વખત.	આદર્શમાહિ=દર્પણમાહિ, આરસી- માહિ.
અકોર=હોંશી આર, ચેતી જય તેવો આતક=અપેયો.	કરણુ=કાન.
જળધર=વરસાદ.	કેશ=ખાલ, નીમાળો.
કંજ=કમલ-ળ.	ચેત=સપેત, ઘોળો.
પ્રકુલિત=ખીલેલું.	ઉદાશી=દલગીરી.
દીનકર=સૂર્ય.	જરા=ઘડપણ.
રામસુરભી=રામનામે ગાય, ગાય- ને રામનામની ઉપમા આપે છે.	નરદેવ=રાજા.
કલ્પવૃક્ષ=ધારૂં આપે એવું આડ. ૧	સંકલ્પ=કરાવ, નીચમ.
ચિહંગમ=પક્ષી.	અભિષેક=રાજ્ય ગાદીએ બેસતી- વખતે મંત્ર ભણીને પાણી છાં- ટે છે તે-શાંતિસ્નાન.
ખમ્બુજ=ખાવળ.	સાહિત્ય=સામગ્રી, સામન, સાધન.
આત્મીગન=મિત્રીને મળવું.	જ્યાતોગ્ય=(યથાપોગ્ય) જોઈએ- તે પ્રમાણે.
માતુલ=મામો.	વરતાંત=હેવાલ.
ખલવાન=જોરાવર.	પડથે=મરીજથે.
પંકજ=કમળ.	અભર=આઠ.
પંથ=માર્ગ. ધર્મ	આદે=આગળ.
પુરાણુ=જે પુરતકમાં ધંધર ચરીત્ર હોય તે. ૨	રિપુનાશન=દુશ્મનનો નાશકરનાર.
અશ્વશસ્ત્ર=ફેંકવાના હથીઆર.	સપ્તમી=સાતમ.
મલ્લ=જોરાવર, કસરતથી થયેલો- લડક;	ગુરુ=એસ્પતવાર.
મેય=મેંદો.	પુખ્ય=એ નામનું આઠમું નક્ષત્ર.
મહિષ=પાડો.	ઉપલક્ષણુ=અભિષેકના સોળ ઉપ- ચારમાની બધી ચીજો તે
તનયા=દીકરી, છોકરી.	ઉજ્જવળ=ઉજળો, સપેત.
અવલોકતાં=જોતાં.	સપ્તપદ્મવ=સાત પાલવ-પાંદડાં.
	પંચમૃત્તિકા=પાંચ માટી-મટોડી.

૧. સ્વર્ગમાનું આડ. ચૌદ રત્ન જે ભગવાને સીંધુ ડોળી ક-
ચ્છાવતારમાં કાઢેલા તેમાંનું એ આડ.

૨. પુરાણ ૧૮ છે. જીવો નર્મકથા કોષ. ખાનું ૧૯૫

વાર=પાણી, નીર.
 તાસ=તેને.
 ઉપવાસ=બુખ્યા રહેવાનું રૂત.
 યુજિજન=ગાનાર.
 નિશા=રાત.

અસ્ત=આથમવું, ઢંકાઈ જવું.
 કુશાસન=ડાબની સાદડી.
 પોઠીયાં=સુતા.
 સ્વસ્થ=ફરાગત થઈ.
 પ્રભાતે=સહવારે, પરાડીએ.

સને ૧૮૭૯ના વરસની છઠ્ઠા ધોરણની

પરીક્ષાને સારું મંજૂર કરેલો

ભાગ.

રજની=રાત, રાત્રી.
 અનુસરી=વડી ગયો.
 ભોવન=ઘેર.
 મંથરા=એ નામની દાસી.
 કથી=વીનવીને.
 હરત=હાથ.
 રપરસવા=અડકવા.
 તરછોડ્યો=જોરથી દુર ફેંક્યો.
 રૂદન=રડવું.
 આંસુધારા=રડતી વખતે આંખ-
 માંથી ખારા ઉના પાણીની ધા-
 ર વહે તે.
 વહે=ખોલે, કહે.
 નાથ=પતી, ધણી.
 હત્યાય=મરી ગયાનો દોશ.
 ફૂભી=ફુલાવી, કડવું વેણું કહ્યું હોય.
 નૂતનવસ્તુ=એાછી ચીજ.
 પ્રથપરવા=સુક્ર ચાંચ
 જુગલવચન=એ વચન.
 સંવચન=સાચું વચન.

વન=રાત, અરણ્ય, જંગલ.
 વ્યાકુળ=ક્રોધ-શોકથી ગભરાઈ ગ-
 યલા, ખાવરા.
 મજનીજળી=ભભુકા-અંગારા સ-
 રખી વીજળી.
 કરવત=કાપવા-વેહેરવાનું ઓળર.
 પ્રલય=મોટી આફત, બધેફરી વ-
 જવું.
 આપુશવન=આવરદા, જાંદગી.
 મોડીને=મરડીને.
 અનુરાગ=પ્રીતી.
 દીનવચન=ગરીબના વચન.
 ધુરકી=તાકીને ડોળા કહાડ્યા..
 રીકુળ=સૂર્ય વંશ.
 લાંછન=ડાંઘ, બટ્ટો, કલંક.
 પુરવજા=ધરડાઓ.
 મુરછીત=મેહોશયોડીવાર મેસુધ.
 સ્ત્રીવશ=સ્ત્રીના કહામાં.
 વચનબંધ=વચનનો બાંધ.
 અરણ્ય=સૂર્ય.

ઉદેની=દેખાવવાની, ઉગવાની.
 સુમંત=મંત્રી.
 તેણીવાર=તેજ ધડીએ.
 બોવન મોઝાર=ધરમહિ.
 વિકળવેશ=એન વગરના, આકળા.
 નિધાસ=નીસાસો, શ્યાપ.
 ઉદાસ=દલગીર.
 દવ=અગ્ની.
 ત્રાસ=ધાસેકા, ધુળરૈ.
 રામધામ=રામનું ધર, રામ મંદીર.
 કળાહીન=તેજ વગરનો.
 ગ્રહણ=સૂર્ય અથવા ચંદ્ર પર પૃ-
 થ્વીની છાયા પડવાથી ખીખ-
 નો ભાગ ઘેરાઈ પ્રકાશતો બ-
 ધ પડે તે.
 નિસ્તેજ=વગર તેજવાળો.
 સુમુદુ=મોક્ષની ઇચ્છા રાખનાર.
 સદન=ધર.
 આત્મપ્રાપ્તિ=આત્માનો ઉદય.
 કાલા=લાડકવાયા.
 દેહડી=શરીર, તન.
 ગુપ=છાનાં.
 અવર=નીચું કોઇ.
 મહે=મારાથી.
 કંકર=કાંકરા.
 કંઠક=કાંઠા.
 વસમી=સુતી પડેલી.
 શીત=ટાઠ.
 આતપ=તડકો.
 રૂપા=વરસાદ.

બ્યાધ=વાધ.
 સર્પ=સાપ.
 વૃક=વૃક્ષ.
 રજનીચર=રાત્રે ફરનાર.
 પક્ષ=તરફેણ.
 વનકુળ=ગાડની છાલનું લુગડું.
 આબુષણ=ધરેણા.
 ભાવતાં=મન ગમતાં.
 આહાર=ખાવું.
 સજ્જ=સેજ, સુવાનું ખીજાનું.
 પોહોડશો=સુસો, ઉધસો. સુધ-
 રેહેશો.
 વનકથું=વનસાસા.
 રંગમાંભંગ=ખુશીમાં નાખુશી.
 પાલી=દુઝ.
 પ્રાણુ=આત્મા-જીવ.
 ભોગ=માઠી-નઠા રીદશા-હાલત.
 સુખદાતા=સુખદેનાર.
 અવધ=મુદત.
 નીજપુર=પોતીકું શેહેર.
 મિથ્યા=ફેકટ, બેહકનાયક.
 શૂર=સૂર્ય.
 અગ્નકંક=અકરીનું ગળું.
 સ્તન=આચળ.
 અદાતા=દાતા નહીં તે. સુમ.
 તત્વમાન=તત્વસાચનું માન-મા-
 હીતી.
 ઉદરમહિ=પેટમાં.
 કમીજત=(પેટમાંના) નાના બી-
 ણા પ્રાણી.

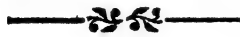
૧. બકરીને ગળે ને નાના નાના આંચળ નેવા વગર કામના લખડયા કરે છે તે.

સુકૃતવંત=સારા કામવાળો.
 મેર=મારાથી.
 આંસુપાત=આંસુ પાડ્યા, રડવું.
 જ્યાનક્રીયે=સીતાએ.
 ત્રિભુવન=ત્રણ ભોવન-ભુવન. ૧
 કમળનેત્ર=કમળ જેવી આંખ.
 આરકૃત=રાતી.
 ગાત્ર=સ્નાયુ, સાંધા.
 કરણાવચન=દયાના વચન.
 સાધવી=પોતીકા સ્ત્રી,
 ચતુર્દશ=(દશનેચાર) ચઉદ.
 પર્મ=મેઘ. ચતુર.
 અશ્વેષ=સમજા, કંઈજ બાકીનહીં
 સેષ=ભગારપણું.
 તાતને=આપને.
 જ્ઞાનચળ=પાણીમાં રહેનાર પ્રા-
 ણી.
 અળગી=દુર.
 દીપશીખા=દીવાની ચોટલી. દી-
 વેટ.
 રવીરસ્મી=સૂર્યનાં કીરણ.
 કદાન્ત=નરહેવાય એવું દુઃખ.
 વિલક્ષણ=વધારે લક્ષણનું. તરે-
 હવાર મીઝજ.
 પરિમળ=સારી વાસ, સુગંધ.
 કર્તુરી=એક જાતની તીક્ષ્ણ બ-
 હુજ સરસ મુખધીવાળી સ્ત્રી.
 સુપ્તરાશી=મહુજ-જ્યાંબંધ સુ-
 ખ, (રામજી)
 દાસી=બાકરડી.
 જ્ઞાનજ=ખટપટ.

બ્યાળ=સાપ.
 મધુકર=ભમરો.
 અનુરાગ=પ્રીતી.
 ત્યાગ=તજવું.
 સંતોષ્યા=આનંદ પામ્યા-હરખા-
 યા.
 નિંદાય=બદગોષ, કુધલી.
 અપવાદ=બાધ, હરકત, તોમત.
 સ્વામી=ધણી.
 પતિસેવાય=પોતીકા ધણીની સેવા.
 પ્રત્યે=સાથે.
 નિજસંગે=તમારી સાથે.
 સંચર્યો=ગયો.
 અભાગિયો=વગર ભાગ-નસી-
 બનો.
 જનનીએ=માતાએ, માંએ.
 વૃથા=ફેકટ=નકામો.
 નિરદય=દયાવગરનું.
 શાસ્તો=વિચાર કરતો.
 ઝુરે=કાયા ગળે-બળે-સુકાય.
 દુરબળ=ગરીબ, બળવિનાનો અ-
 શક્ત, કમજોર.
 પ્રેત=સખ, લાસ,
 હડતાળ=ઘેહેરમાં બધી સ્ત્રીને
 વેચાતી બંધ પડે તે.
 કાળ=વખત.
 પરવર્યો=ગયો.
 પ્રાણવહન=જીવથી પાણુ વતો
 પ્યારો.
 ધીર=ધીરજ-સખુરી.
 કુડાં=નદારાં, પાપી.

૧. ત્રિભુવન તે સ્વર્ગ, મૃત્યુ, ને પાતાળ.

વૈદેહી=	૧૬શરયની	હો તેમ.
અંપકળી=	પુત્રીઓ.	રઉરઉ=રૂવે રૂવે, રૂંવાટીએ રૂં-
વિધિ=નસીબ.		વાટીએ.
માંડી=વિસ્તારી. અથઘતિ.		હુતાશન=અગ્નિ,
ગળગળો=રડતો, છાતી બરાધ		ગાદે=મોટે.
આવી.		કંઠ=ગળું.
સજળ=પાણીવાળી.		અવની=પૃથિવ.
શૃંગવેલ=ગામનું નામ		આરત=આતુર.
નિરાહાર=અપવાસ, ભુખ્યા રૂ-		નાદ=અવાજ.
હેવું તે.		દેહમુક્ટી=દેવલોક થયા,
ગુહ્યકે=છાતી રીતે. કોઈ ન જા-		

રાવણ સાથે યુધ્ધનુ વર્ણન.

યુધ્ધકાંડમાંથી.

કપિ=વાનર.	નવ=નવાનવાં.
સુગ્રીવ=ક્રીડક્રીડ્યાનો રાજા, વા-	પલવ=પાંદડાં.
લીનો બાધ.	દળ=શૈન્ય, ફોજ.
હનુમંત=વાયુ પુત્ર.	ભિઃકાર=અધઘઘ કરીને બોલવું તે
સ્કંધે=અગ્નિ, આંધિ.	ભુભુકાર=મુહુહુહુ કરીને બોલવું
શર=બાણ.	નાદ=અવાજ.
ગરૂડ=અધા પક્ષીઓ કરતાં એક	હુકાર=હુહુહુ શબ્દ કાઢવો તે.
જોરાવર પક્ષી. વિન્નુનું વાહન.	કુસુમ=ફૂલ.
શ્રીપતી=વિન્નુ.	ગેંદ સમાન=દડાની પેઠે.
અંગદ=વાલીનો છોકરો.	પાપાણુ=પરચર.
એરાવત=ધંડ્રને બેસવાનો એ	બુંબાણુ=બુમરાણુ, શોરબકાર.
નામનો હાથી.	ગર્જતા=મોટો અવાજ કાઢતા.
નંદી=પોઠીઓ, બળદ.	પદ=પગ.
ત્રિપુરા=મહાદેવ.	પ્રહાર=માર.
વિશાળ=મોટા.	ધર્ણુ=પૃથ્વી.
વૃક્ષ=ઝાડ.	સિંધુજળ=દરીઆનું પાણી.

ધ્રુવળ=કાળો.

વાર્ણ=જાત, રંગ.

દિગ્ગજ=અકેકી દીશાનો નેપુરા-

ણ પ્રસિદ્ધ હાથી તે.^૧

ડગ્યા=અળ્યા, ખસ્યા.

સળકપો=હાલી ઉડપો.

સહે=અમે.

જોજન=ચાર ગાઉ નેટલું લાંબું.

(યોજન).

હિંડતાં=ચાલતા.

તીર=કીનારો.

અમિત=અપાર, ધણો.

ભયભીત=ભયંકર, ભયવાળો.

દશાનન=દશ માથાનો. (રાવણ).

પ્રહસ્ત=પોતે.

અનુરૂપ=મળતું આવતું, સરખું.

લધુ=નાના.

વિધન=સંકટ, હરકત, નડતર.

પ્રજાળી=ખાળી.

અક્ષ=રાવણનો પુત્ર.^૨

અભિમાન=હંકાર, ગર્વ.

ક્રશ=દુઃખ.

ભાલુ=રીઝની એક જાત છે.

મરકટ=માંકડા.

શકજીત=ધંદ્રજીત.

અતિકાશ=રાવણનો ખીજો છો-

કરો.

વજ્રકૂટી=સખત નગર.

મહોદર=કુંભકરણ.

શ્રવણ=કાનોકાન.

દર્પ=હંકાર, ગર્વ, મગરૂરી.

કોદંડ=ધનુષ બાણ.

અભિદાન=વગર ભયનું દાન.

શરણાગત=શરણે જનાર, આસ-

રો લેનાર.

વત્સલ=કૃપાળુ, દયાળુ, બહાલા.

ઔષધ=ઔસડ, દવા.

કટુ=કડવું.

કંથ્યાણુ=ભલું.

વિપરિત=ઉલટું.

ક્રોધ=ગુસ્સો.

હણીએ=મારીએ.

ઠેર=જીવથી પુરેપુરો.

કેવળ=બધું, તમામ.

કુકુ=નહાર.

ભટ્ટ=ઉંચી સ્થિતિએથી ઉતરવું તે

રૂપટ=દેખાઈતા.

અકુશ=હાથીના માથામાં મારવા

નું માવતનું હથીઆર. ડાખ.

સાધક=સાધન કરનાર.

મરજદ=હદ.

પ્રમાદ=આળસ.

સ્વાન=કુતરો.

પાટુ=લાલ.

૧. એરાવત, પુંડરીક, વાયવ્ય, કમુદ, અંજન, પુષ્પ દંત, સા-
લ્લૌખ, અને સુપ્રતીક, એ આઠ.

૨. એને હનુમાને અશોકવાડી તોડતી વેળાએ મુકીએ મુકી-
એ મારી લાખ્યો હતો.

ત્રાસ=બહીક, ભય.
 સાક્ષાત=રૂપરૂપ, દેખતાં.
 અવસાન=અંત, છેડો.
 મહાભૂત=પૃથ્વી, પાણી, વાયુ તે-
 જ, ને આકાશ.
 વાયસ=કાગડો.
 અળ=લુચ્ચો, હરામી, કપડી.
 નિંદક=અદગોષ કરનાર.
 ઉરધ=હિંચે.
 દીરધ=મોઢી.
 અક્રીત=સાવધાન, હેંચીઆર.
 શામળગાત્ર=રામઅંદ્ર તથા લ-
 કનિષ્ઠ=નાનો. [ક્રમણ
 દીત=ગરીબ.
 જાંમુવાન=રામને સાક્ષ કરનારો
 રીંછ.
 અર્ધ=પાણી; ડરાવ, ભગતને વરદાન
 આપવાનો નિયમ.
 સુરેણ=વાતર, વરુણનો પુત્ર, સુ-
 શ્રીવનો વૈદ.
 તર્ક=તકી ન કહેવાય તે વિચાર.
 શેવટિયે=આખરીએ.
 પવતકુમાર=હનુમંત.
 આચરણ=ચાલચલગત.
 કણસ=ચાંપા, એ નામનો મેવો.
 સ્વાદીષ્ઠ=સવાદવાળું.
 શીરોમણી=માથાનો મણી.
 રાજધીરાજ=રાજાનો રાજા, અ-
 ક્ષત્રી.

વીજંબ=સંધુરી, ઠીલ, વાર.
 સામ= { જમ મેળવવાના ચારે
 દામ= { પ્રકારનાં નામો.
 દંડ= {
 મિદ= {
 વશ=તાબે.
 વશ=વશ, જશ.
 વરતે=થાય.
 વેદ=નકી
 કેદ=હાથ આવવું.
 મુરખ લંપટ=મુરખાઈ--મેવકુદા-
 ધમાં મચી રહેનાર.
 લંડ=લંડ,
 શુકિત=યુકિત, કળા, અકલ.
 અળ=જોર.
 પાપાણુ-પથર.
 કળે=અકલથી, હીકમતથી.
 વષ્ટિ=વરણું, વંકાયલાને મ-
 નાવવાને કોઈને વચમાં પાડ-
 વો તે.
 વાયક=મોલ.
 તતક્ષણ=તુરંતવેળા, હમણાને હ-
 મણા.
 કળા=હીકમત.
 અનંત=મેહદ, છેડા જગરની.
 શીઘ્રાધ=કુળ-વિદ્યા-દહાપણુ-આ-
 તુરીપણું.
 ચીર=જોરાવર.
 સુધ=સોધ, ઝોળ, ખખર.

૧. એ વૃદ્ધ હતો તેથી રામ અને રાવણની લડાઈમાં એ આ-
 પારજ રહ્યો હતો. વિષ્ણુના બગાસામાંથી નીકળ્યો હતો અને 'શ્ર-
 હ્માનો અવતાર હતો.

વિધન=હરકત, સંકટ
 આઠાર=ઠેકાણે, જગ્યાએ.
 આવાર=હમણાને હમણા.
 રતન પરીક્ષક=નંગની પરીક્ષા કર-
 હળવું=હલકું. [નાર.
 શ્રી-રંગ=રામચંદ્ર.
 સુદરશન=વિષ્ણુનાં એક હાથમાંનું
 ને ચક્ર-આયુધ તે.
 વિશધર=સર્પ, નાગ.
 ધરણીધર=શ્રેષ્ઠનાગ.
 ખગમાં=પક્ષીઓમાં.
 હરી વાહન=હંશ
 પૂરણકાળ=રામચંદ્ર
 રત્નવર સનમુખ=રામજીની સામા
 મહાકાય=અંગદ (આ જગ્યાએ)
 ખગભળી=ચોંકી ઉઠી.
 ડરખો=ડરો, ખીંચો.
 સભાસ્થળ=સભા વચે.
 પુછાસન=પુછાડાનું આસન.
 પરજન=પારકું આદમી.
 આદર=વિવેક, સત્કાર.
 પૃષ્ઠે=વાંસે.
 તૃણમાત્ર=તરણા ખગાખર પાણુ નહીં
 લેખવખતો=ગણતો.
 અમુર=રાક્ષસ (રાવણ)
 દુત=સંધિસો લઈ જનાર.
 મૃત્યુ=મોત.
 ઉગરે=ખચે.
 નીરખિ=વગર ભયનું.
 હેલન=કોઈના વાક્યનો ભંગ કર-

વો તે.
 સુપને=સ્વપ્નમાં.
 પરદારા=પારકી સ્ત્રી.
 પરધન=પારકું ધન.
 સત સમાગમ=સારા લોકની મુ-
 લાકાત.
 નાવ=હોડી.
 કલેશ=કંકાસ.
 સ્વધર્મ=પોતાકો ધર્મ.
 યથા=ખરોખર વાજખી ની:પક્ષ-
 પાતે.
 ઉપરતિ=વૈરાગ.
 યૌવન=જુવાની.
 નિદાન=અંતે, આખરે.
 ગરવ=હંકાર.
 મત્ય=મતિ, બુદ્ધી.
 મૈત્રી=દોસ્તી, ખેસતી ઉકતી
 પાનીવૃત=પોતાકીજ સ્ત્રીપર રહેલા
 અમીત=અપાર.
 સર્વમ=સર્વ વાતે સંપૂરણ, સકળ
 ગુણ સંપૂર્ણ.
 શિક્ષાય=શીખામણ.
 ડીશ=વાનર.
 કૃપણધન=કરપીન-સુખનું ધન
 ભારીંગ મણી=મણીધરનું મણી,
 સાપ-નાગનું મણી.
 સિંહ મુછકેરો=સિંહની મુછનો.
 કર=હાથ.
 કરગરે=કાલાવાલા કરે.
 મુખ=મોઢું.

અભિમન્યુના આસ્વાનમાંથી.

વૈશંપ પાપન=બાસનો સિંધ. ૧	દેવકીતન=દેવકીનો છેકરૌ-કૃષ્ણ.
જનમેજય=પરિક્ષિતગજનો પુત્ર	નાબો=ન-આબો.
ભારત=એ નામનો એક ગ્રંથ છે	વડીર=મોટો ભાઈ.
અને એમજ ભરત રાજના વંશજો કૌરવ, પાંડવની કથા છે.	સંગીત વિદ્યા=ગાવા-નાચવા-વાગડવાના શાસ્ત્રની વિદ્યા.
મહીમાય=વર્ણન કરવા નોમ યશ, પ્રતાપ.	ભંજુ=માટાડુ, ભાંજું.
અર્જુન=પાંચ પાંડવમાંનો ત્રીજો એ હતો.	નિર્ગમુ=ગાળું.
અનન્ન-કોઈને નહીં નમ તેરી	સારથી=હાંકનાર.
પૈશ્ય=વાણીઆ.	વૈરાટ=એ રાજ હતો.
ઉપવિત=જનોઈ.	ભીમ=પાંચ પાંડવમાંનો બીજો એ હતો.
આશીશ=અસર્વાદ.	ભડ=બહાદુર, બળીઓ.
અવરને=ખીજને.	અટક=ગતી વાચક-હસાવે એવા વા શબ્દો *
કંક=અર્જુન વૈરાટ રાજને ત્યાં રહેતી વખતે એ નામ ધારણ કરેલું અને વેશ બૃહનરાનો હતો. ૨	દુર્યોધન=ધૃતરાષ્ટ્રનો વડો પુત્ર હૃદ કૌરવમાંનો એક મોટો..
રંજુ=રીજુ, ખુશ કરે.	શપ=ખાકી, વધેલું.
રાડ=જડાઈ, કળઓ.	ખાધું=ખધુ-સધળું.
	સાંસો=શંશય, શક.
	સહદેવ=યુધિષ્ઠિર.

૧. એણે પરિક્ષિતના પુત્ર જનમેજયને ભારત સંભાળાવ્યું હતું.

૨. સ્ત્રીઓને નૃત્ય, ગીત શિખવનાર હીજડાના વેશને બૃહનરા કહે છે.

* હસાવે એવા શબ્દો જેમાણસ બોલે છે તેને આપણે કહીએ છીએ કે ક્જાણો આદમી બોલો અટક બોલો છે.

સેવ=સેવા, ચાકરી.

હર=મન.

વિમાસીને-વિચારીને,

વંદુવું=સાંભળવું.

જોશ=ભવિષ્ય.

ગૌધન=ગાયો.

વંદા=વાંછુઆ, વગર છોકરાંના

પ્રસવ=જાણવું.

વૃષભ=વાછરડો.

વૃષ્ટિ=છોકરાં છેવા.

• પાંડવ=પાંડુના પાંચ પુત્ર.

ગોપાલક=ગાયના પાળનાર-આ-
રનાર.

નિકુળ=પાંચ પાંડવમાંના છેલ્લો.

માંદ્રીનો પુત્ર.

આશિયાળો=તાબેદારીના અંધન.

માં રહેલો, દેણદાર થયેલો.

વિનય=નમ્રતાના

વિકટ=જંગલી, વગર કેળવાયેલા.

ખેલવી=રમીડી.

તુરી=પોડા.

કુપદી=કૂપદ રાજની છોકરી.

નિર્વહેશ=ચુજરાન કરશે.

પ્રેમદા=સ્ત્રી.

કંદર્પ=કામદેવ.

કામની=સ્ત્રી.

શયિ=ચદ્ર.

ભાણુ=સૂર્ય.

અહિરમુખ=મંડલી બહાર થયેલા
તે.

નિધાસ=નીસાસો.

નયણે=આંખે.

નિરખી=જોઈ, દેખી.

સંપુટ=જોડી.

સૈરિંદ્રી=વૈગટ રાજને ત્યાં રહે-

તી વખતે કુપદીએ દારીના વે

શમાં ધારણ કરેલું નામ.

સખ=મુંડુ.

શમિ-શમડી-ખીજડી.

આયુધ=લડવાના હથિઆર,

કેડામોરે=છેક મોડા.

અછતા=છાના, છુપા, સંતાયલા.

યમ=હોમ, હવન.

રૂક્યા=કોપાયા, ગુરસે થયા.

હિર=પેટ.

રસોડા=રાંધવાની જગા.

પાંચાળી કુપદીનું નામ.

વેળા=વખત.

જરાસંઘ=મધ્ય દેશનો રાજ, કં-

સનો સસરો.

શીડી=મટી, ટળી, બહાઈ.

વૃક્ષ=શ્રીડ.

છાય-છાયા, ઝાડના ઓળાથી જે

શીળ પડેલું તે.

૧. યુધિષ્ઠિર અથવા ધર્મ, ભીમ, અર્જુન, સહદેવ અને નિ-
કુળ. એ પાંડુ રાજના છોકરા.

૨. પાંચાળ દેશનો રાજ પ્રવરનો પુત્ર કુપદ ને તેની એ પુ-
ત્રી; એ પાંચ સતીમાં ગણાય છે.

હસ્તિનાપુર=કુરુક્ષેત્ર, વૈશાટનગર,
પાણ્ડીપુત્ર

ભીમ=સંતનુના ગંગાથી ઉત્પન્ન
થયલા પુત્ર આઠમાંનો એક-
જમુનો અવતાર.

કરાણુ=કુતીને કુમારી અવસ્થામાં
સૂર્યથી ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર.

દ્રોણુ-ણાચાર્ય

અશ્વત્થામા=દ્રોણાચાર્ય ને કૃપયા
ના પુત્ર.

સુમત્ર=જોડા, લડવૈયા.

શકુની=ગાંધાર દેશનો રાજા, દુર્યો-
ધનનો સંગ્રામી.

બ્રાત=બાઈ.

નારદ=મુનિશાસ્ત્રીના પુત્ર (જમણા હા-
થના અંગુઠામાંથી ઉત્પન્ન થ-
યલા.)

મુત=રૂશી

પ્રણમ્યો=પગે બાગ્યો.

કૃપા=મિત્રેશાની.

પત્રાર્થા=આબ્યા.

વહી=જતા.

છતા=સરથોક, જાહેર, દેખાતા

ગીત્રયો=મુશ થયો.

વેમે=જોરથી, જબરદસ્તીથી.

બડે=બડે.

ગર્વે=હકાર, અભિમાન.

મિત્રી=આતી

સરે=થાય.

સેન=લશ્કર.

સેવ્યા=બજ્યા

ગાંજ્યા=હારીને.

ભાળ=તપાસ, ઓળ, સોધ.

અંતરધાન=અછત--છુપાઈ જવું.

પ્રગટ=જાહેર.

ચક્રીને=લેઈને, ઝાલીને.

પાંકીને=કળીને.

હય=ધોડો.

ગજ=હાથી.

નરપતી=રાજા.

નિહાળી=જોઈ.

આદીક=ખીજા.

પરાક્રમ=લોકમાં જશ મળે એવાં
મહાભારત કામ કરવાનું સા-
મર્થ તે.

નૃપ=રાજા.

કટક=સૈન્ય, ફાજ.

નષ્ટ=ખરાબ થઈ ગયેલા.

નિશ્ચંત=ચંતા વગર, ખેડીકરે.

કછ=કાછડો

ભીડીને=વળીને, મારીને.

ઉચ્ચૈયો=પોદ્યો.

યુક્ત=પહાડમાં જે પોલાણો હોય તે

નગર=શહેર.

સરિતા=નદી.

અગમ્ય=અજાણ્યું.

૧. ભરદ્વાજ ગંગાંરારે અનુગ્રાહન કરતા હતા તે વખતે ધ-
્રની એક દેવાંગના. પર્યણીએ સ્નાન કરવા આવેલી તેને જોઈ
રૂપો વિન્દ્ય થયા ને વિર્ભ પક્ષીત થયું તે તેણે દંડીઆમાં મુક્યુ ને
એમાંથી દ્રોણ પેદા થયા છે. એ દ્રોણુ ગુરુ કેહેવાય છે.

અંગોચર=જ્યાંઈ દ્રીઓ ન જઈ
શકે તેવી જગો.

રળીઆત=પુશી

વિશ્વાસ=ભરૂશો.

સુધ=શોધ.

પસાય=અક્ષિય.

અવનિતળ=પૃથ્વી તળે

અનંત=બહુ, છેડા વગરના.

પોદા=મોદા.

અભંગ=અડીત નહીં થએલું.

પેખ્યા=જોયા.

ઉદ્યાયળ=પૃથ્વી દિશા.

અસ્તાયળ=પશ્ચિમ દિશા.

ભાણુ=સૂર્ય.

વિશ્રામ=વિસામો, મુકામ

પરપતિ=નગરનો રાજા.

ભડં=જોદા, અળીઆ.

અધિપત્ય=રાજા

ગુપ=છાના.

લાધ્યા=જડયા.

નરેશ=રાજા.

રાડ=લડાઈ, કજીઓ.

અજન=અકરી.

ક્રોધ=ગુસ્સો.

કુંબ્યો=કુદી કુદીને લડ્યો.

રૂબ્યો=કુદી કુદીને રીબ્યો.

કચર=કચરી લાખ્યો, કટકા કીધા

કંક=એ નામના રૂપી. (અર્જુન)

વાલુઓ=એ નામનો રાક્ષસ.

કોઠાર=ભંડાર.

અહાર=ખાઈ.

પરોણાપે=પરોણા પાસ.

ટુકોદર=રાક્ષસ.

પખાળી-ધાઈ, સાફ કરી.

શીતળ=ઠંડુ, તાડુ.

નીર=પાણી.

વશક=વધારે, વિશેષ.

સમીપે=સામી. મહિ.

પ્રોડ=મોટો, ગંભીર.

હીસે=હસે, ખુશ થાય.

વનિહ સમાન=દેવતા જેવી, ગરમ.

તન=થરીર.

મેધ=કાળું, વરસાદ આવતો હોય

ને વાદળાં થાય છે તેના જેવા

રંગ.

મુળ=હાથ

દંડ=કોણીની ઉપરનો ભાગ.

કર=હાથ.

ગરણુ-પગ.

વશ=તામે.

કૃપો=રાક્ષસ.

ક્રીચક=વૈરાટ રાજાનો સાળો ને

તેના સૈન્યનો અધીપતી.

મોકમ=રાક્ષસ.

હીડે છે=ચાલે છે.

પત=માન

જવાળા=અગ્નિ.

શીશ=માથું.

પધાર્યું=ગધું.

ત્રાડે=જમપાડે--ખરાડે.

મહીષ=રાક્ષસ.

આણુ-વિધાણો=નહીં વીંધાયેલો.

વકારતાં=ઉસ્કેરતાં, અડાવતાં.

મુઝીકા=મુઝી.

ફોસીયા=ફોસ, પોંચા.

પ્રહાર=મોર.

ધ્રુવે=ચરચરે. કંપે.

રેવિમિંચ-સૂર્યનો આકાશમાં ગો-
ળાકૃતિનો આકાર, તખ્તી.

ગડદા=ઢોંકાનો માર.

પાટુ=લાત.

કાયર=જેનામાં સૂરાપચું નહીં તે
મેઢા=ઘેરા.

તજગારે=ગણકારે, પતકરે.

આકળિયા=આઝ્યા.

દોટ=દોડ

ભૂમિ=પૃથિવ.

આપના--ળા=ઘોધા.

અનુચર=ચાકર, સેવક.

ઉતપાત=તોફાન, મસ્તી, નવું જી-
નું. ધાંધલ.

ધડકપો=ચોકપો

કટક=સૈન્ય, ફોજ.

સત્ત=તૈયાર

સંગ્રામે=યુદ્ધે, લડાઈએ.

આચાર્ય=આચરણ-ચાલચલગત

વારે=તરફેણ, પક્ષ

વ્યાંડળ=નપુસક

આવારણા=દુખડાં લેવા.

વિતી=ગર્હ.

પાંડુકુમાર=પાંડુના છોકરા, પાંડવો.

આયુધ=લડાઈના ઓગ્ગર.

મુકતાકળ=મોતી

આપતી=ચળકતી.

ઝાકઝમાલ=લખજખ થાય એવી

આભરણુ=ધરણી.

ભિડિયા=આંધ્યાં.

કટી=કેડ, કમર.

વિજયાદશમી=આસો સુદ દસેમ,

દસેરા.

પટ્ટાભિષેક=રાજ્યાભિષેક.

પુષ્પજ્યોતી=કુતનો વરસાદ

નજરમયા=નઠારી રીતભાત, નઠા-

રૂં બહાર પડતું ચી-હ.

મજરો=થોડીવાર ગમત.

પાકકાર=ભિમ-રસોધઓ.

તંતીપાળ=સહદેવ. ગાય, ભેંસ વ-

ગેરે દોરનો પરીક્ષક.

ગોકર્ણુ=નિકુળ. થોડા પરીક્ષક.

આયુધધારી=હથોળા આર બાંધ-

નાર--રાખનાર.

યોધ=લડવઈઆ.

પ્રતિભાંધ=સામા માણુશને શિ-

આમણુ દેવી તે

પાણુ=હાથ.

દંડવત=પ્રણામ. નમસ્કાર

મરતક=માંધુ.

દીન=ગરીબ.

રાંક=ગરીબ.

ક્ષમા=માફ.

વાંક=ચુહો તકસીર.

સ્વામ=સ્વામી.

ભવન=ઘર.

ઓશીંકળ=ઉપકારથી થયલું જી-

બંધન તે.

ઉત્તરા=વૈરાટની છોકરી.

અંગીકાર=પવિત્ર. પાવન

મુભદ્રાતન=મુભદ્રાનો છોકરો.

વેરે=સાથે.

શીકળ=તાળીએર.

વર્યો=દ.થો.

વસુદેવ=કૃષ્ણના પિતા, સુરસેન

જાદવના જાણેટ પુત્ર.
 નંદન=છોકરો, તન.
 વિઝી=વાટાણું=સહજાનું કેણું.
 બુડિ=ખરછી.
 સૂત=છોકરો.
 સોણી=અસોહીણી. ૧
 કટક=સૈન્ય.
 ચક્રબૂહ=ચક્રમાં જવાનો રરતો.
 મારીવાર=મારો પક્ષ.
 સંજય=ધૃતરાષ્ટ્રનો મુખ્ય સારથી.
 પરઠી=નકકી કરી.
 અવિધાર=ખરેખર, નકકી.
 જ્યોગણી=દેવીઓ.
 મંર્મ=ભરમ, ભેદ.
 પરલે=પૃથ્વીપર પાણી ફરીવળવું તે.
 કુંવર=રાજાનો છોકરો.
 થરથર=કાંપે=ધુન્ને.
 નીહાળી=જોષ.
 દ્રુઢી=નજર.
 વિમાશણ=પરતાવો.
 વસમી=અજાણી.
 ઠેઠ=પુરી.
 આરોગી=પેહેરી.
 રણમાળ=રણે ચડતી વખતે મા-
 ણા પેહેરે છે તે.
 બાહુડો=નાનો બાળક.

વાધિયો=વધ્યો, ધર્યો, ગયો.
 થાન=સ્તન.
 આગમશો=શરૂ કરશો, પ્રારંભ
 કરશો.
 વખુટી=ખુલી પડેલી.
 હરી=સેધ.
 કાને=કૃણ્ણ.
 નાર્યો=વિંધ્યો.
 વજ્જ=વીજળી, ધંદ્રનું આયુધ.
 દીનકર=સૂર્ય.
 હસ્તી=હાથી.
 ખીજ્યો=ચીડવાયણો.
 એરણુ=સોની, હુહાર જે ઉપર
 ધાટ ધડે છે તે.
 નાળ=નાળીઓ.
 વશિયર=સર્પ, નાગ.
 દહે=બાળે.
 રણી=દેવાદાર.
 વેર=અઘાવત, દુસ્મનાઈ.
 ધની=પૈસાદાર.
 નિર્ધન=વગર ધનનો, ગરીબ.
 ધનગાજતે=વરસાદ વરસતો.
 નારી=સ્ત્રી.
 ધનવંત=પૈસાદાર.
 ગ્રાસ=કાળીઓ (ભક્ષ).
 અવધૂત=ભટકતો જોગી.

૧. જે ફોજમાં ૨૧,૮૭૦, ૨૫, ૨૧,૮૭૦ હાથી, ૬૫,૬૧૦
 થોડા, ૧,૦૯,૩૫૦, પાયદળ હોય તે, અસોહીણી અથવા સોણી કે
 હેવાય છે.

૨. એને વ્યાસજીએ દીવ્ય ચક્ષુ આપ્યા હતાં તેથી તે યુદ્ધમાં
 ખનતી સર્વ જાત ધૃતરાષ્ટ્રને કેહેતો.

કાલુડેસર્પે=એક જાતના હરી આઘ
પ્રાણીએ.

રણવાટ=રણનો ૨૨તો.

પરદળ=પારકુ દળ-સૈન્ય-ફોજ.

કાંતી=દેખાવ, રહેરો.

આકંદ=રૂદન, રડવું.

ઉખલુ=ગરમ.

સજાએ=સુવાનું પીછાનું.

પહોડતો=સુતો.

રોમ=રવાં.

રણભામ=રણભૂમી.

મસવાડા=ધર્મ રહેણા વખત.

પાળી-પોષી=ખવડાત્રી પીવડાત્રી.

વેઠ=ફોગટ મેહેનત.

ઓરતો=અભિલાષ, હેંસ.

હામ=છીમત.

બવન=ધર.

આડી=વચમાં.

રાયકડા=નાના ખંડી આ-રાજાઓ.

અવધાર=નફી, ખરેખર.

ખાંડેર=ઘેટનું ટોણું.

ઉમળી=ઉડીને.

વાધા=વજ્ર, લુગડાં.

પેહેરાણુ=પહેરવા સાથે.

ફાફળ=સોપારી.

સાંઠ=ઘેટ.

કુશળ=સારી પહેમ.

સાંચરે=જાયછે.

ધરણી=પૃથિવ.

હળી=પડીગધ.

બખેશરી=બખપતી, બાખરૂપી

આનો ધણી.

પરવરી=ગર્હ.

પંથ=રસ્તો.

ચકચુર=ભાકોબુકી, કડકેકડકા

અધકી=વધારે.

અસુર=મોડું.

મૃત=ધીધ.

કરમલડો=કલુયો.

કુર=ભાત.

વીજણલો=વીજણો, પંખો.

ઠાળે=બાળે.

અધો=ધોડા.

શસ્ત્ર=હથીઆર.

ખખતર=જોધાઓને બડતી વ-

ખતે શરીર પેહેરવાને ઘાહડા-

નો અંગરખો.

સૂર=સૂર્ય.

કુતી=સુરસેન જાદવની પુત્રી ને

વસુદેવની બહેન, પાંડુ રાજાની સ્ત્રી

કુશળે=આરોગ્યતાથી.

ધણું=પૃથિવ.

ભરથાર=ધણી.

કટાક્ષ=મોહનીના બાણ.

સ્વામીન=ધણી.

વિચરે=જાઓ.

આણુ=કસમ.

જાયા=પુત્ર, કુવર.

સુદર્પના=વૈરાટ રાજાની સ્ત્રી.

ફાંસું=રોકું.

પુત્રીજ=છોકરીના છોકરા, ભા-

ણેજ.

ભત્રીજ=ભત્રીજો, ભાઇનો છો-

કરો.

કળા=કાંતી, નુર, તેજ.

અધ્યાંગા=અડધા અંગ-શરીરની

બગ=બગલો.
 અરપત=આપત, અર્પણ કરત.
 વાગ=લગામ.
 હસારત=હસારત, હીણપત.
 ખેડ=અલાવ, હાંક.
 કોડ=હોંસ.
 ધાર=ઝર્જ, ઝાણ.
 સંહાર=નાશ.
 ધન=ગાય.
 વઝોડી=મુકાવી.
 કુડા=નકારા.
 કલંક=અટ્ટો.
 સહીયર=પહેનપણી.
 મેણા=મોલ, કડવા વચન.
 કાયર=સુરો નહીતે, ખાયલો.
 સ્વધાન=તૈયાર, હેંશીઆર.
 પારથ=અનુન.
 અતુરંગી=ચાર જાતની.
 મતવાલા=જોરાવાર.
 મલપંતા=ખુશ થતા.
 તમોલ=પાનસો પારી.
 મોળ=ઉઢેણ.
 ઢળકતી=ઢાળ પડતી.
 સાંગ=ગદા.
 દરશી= }
 પંજર= } લડાઈના હથેલીઆર.
 યુધી= }
 તરકસ=તીરનું બાધું.
 હય=ધોડા.
 પાખરીઆ=લોઢાના બખતર-
 વાળા.
 ઉજવળ=ધોળા, સપેત, ઉજળા.
 દેવવંશી=દેવની ઓજાદના.

દાનવવંશી=દૈત્ય-રાક્ષસની ઓ-
 જાદના.
 ઉત્પત્ત્યા=નીકળ્યા.
 ઓળાઓળ=હારોહાર.
 વેડાંગે=ધોડે.
 નેજા=નાના વાવટા.
 સારથી=ગાડી-રથ હાંકનાર.
 અદ્ભુત=ન દીઠામાં આવે તેવું,
 બયાઅર્પ પમાડતું, અલૌકિક.
 કૃપાચાર્ય=ગૌતમ રૂપીના પુત્ર.
 જયદ્રથ=સીંધુરાજનો પુત્ર.
 કાંગરે=પાદરે, કોરે.
 ગર્જ= }
 મુશળ= } ઓજારના નામા.
 નગન=નાગા, ખુલ્લા.
 દીપ=દીવો.
 ધન=વરસાદ ચડીને આવે તેમ
 થવું.
 સન્મુખ=સામો.
 ઓસર=ઓછું આવવું, સરમા-
 વવું.
 કાજ=લાકડાં.
 દહન=ખાળી લાખવું.
 અન્યોઅન્ય=એકબીજા, પરસ્પર.
 ગર્જના=હોકારા.
 રક્ત=રાતી.
 લોચન=આંખ.
 પતન=પાડવો.
 ઓસાર=મારગ, રસ્તો.
 શોણિત=લોહી.
 રખવાળ=પેહેરેઝીર, ઓખી કર-
 નાર.
 છાંડી=મિલી.

શર=ગદા.
 પૃથિવપાત=જમીનદોર.
 કથન=વચન.
 પરજળી=અળી.
 અસકે=રેલાય.
 વાહન=પોડો-ગાડી વગેરે બેસ-
 વાનું.
 માતંગ=હાથી.
 કૃદમ=કાદવ.
 રૂપીર=સોણી.
 વૃષ્ટ=વૃષ્ટી, વરસાદ.
 કૃષ્ટ=દુઃખ.
 પાળો=પગેઆસીને બડનારો શી-
 પાઈ.
 નાસીકા=નાક.
 કર્ણુ=કાન.
 બિભતા=દોડતા, રડવડતા.
 ધડ=માથાવગરનો શરીરનો અ-
 ઘા ભાગ.
 સેનસહીત=ફોજ સાથ.
 મદ=જાર.
 નેન-પુ=આંખ.
 અધર=નીચસો હોઠ.
 જમપુરી=જમનગર.
 વૃદ્ધ=ધરડા.
 વજ-કુહાર=સખત કોહાડી.
 અંબાર=ઠગસો.
 ભક્ષમ=ખાખ, રાખ
 મૃતક=મૃતદુ.
 મદોન્મત=મદમાતો.
 શલ્ય=નિકુળ, સહદેવનો સગો
 મામો.

મૂર્છિત=અચેત, બેભાન.
 અસંખ્ય=વગર સંખ્યા--ગણુ-
 ત્રીના.
 અંતક=કાળ, યમ.
 મીધ=એ નામનું પક્ષી.
 કલ્પોલ=પુશીના પોકાર. મત્રા.
 વદ્=છનો આંક. (છ)
 હાર=જગો.
 અરીદળ=દુસ્તમનની ફોજ--સૈન્ય.
 બંપટ=મીઠુ કશી આજની દરકા-
 ર ન કરતાં ફક્ત વિશયનેજ
 અહાનાર.
 અરોપરો=પોડોપોડો કહવતવાન.
 ડાટ=એકદમ સત્યાનાથ જવું.
 તથપવાનું=કુદવાનું.
 અપસરા=ધંદુની સભામાં ગાં-
 નારી ધણીજ રૂપવંતી યુગ્ધકા,
 દેવાંગના.
 વરણ=પરણી.
 મીવા=ગળા-ગરદનનો પાછલો
 ભાગ.
 પ્રેરાધુ=પ્રુથ યધુ, હરપાધુ.
 ડીગમૂઠ=આંધળોભીત.
 મુત=ઝોફરો.
 બાળેવેશ=નાની વય-ઉંમર.
 ગતીભગ=નબળો, અબળીન.
 પણુ=કથમ. પ્રતીમા.
 સંધ્યા=સાંજ.
 ધટિકા=ધડી.
 આલ=મીઠા
 પદમંધ=કવિતા.

જાહેર ખબર.

શા. બલુભાઈ જમનાદાસ બુકસેલરની ચોપડી વેચવાની દુકાન જ્યાં કે નીચલી તથા ખીજી સઘળી જાતની ચોપડીઓ વેચાય છે. ત્યાંથી સામગ્રી ખરીદ કરનારને. દરેક જાતની ચોપડી ઉપર પુસ્તકજી કમીશન મળશે. દેશાવરવાળાને ટપાલ નહીં બેસે.

પૈસા રાકડા.

નળાખ્યાન-૬૩-કડવાં	૧-૦-૦	કૃષ્ણચંદ્રવલ્લુના મહીના.	૦-૧-૬
પંચોખ્યાન	૧-૮-૦	સરગનીસરણી.	૦-૦-૬
બલકુશઆખ્યાન.	૦-૪-૦	પ્રભાતીઆની ચોપડી.	૦-૫-૦
મૃદાળશા આખ્યાન.	૦-૧૨-૦	અરજીન ગીતા ધરમગીતા	
નળકવિતા.	૦-૨-૦	તથા વડો કોકો.	૦-૨-૦
રથાવસ નામું.	૨-૦-૦	એકલી અરજીન ગીતા.	૦-૦-૬
દયારામ કૃતકાવ્ય સંમહ		ધધર પ્રાર્થનામાળા.	૧-૦-૦
: મોટું.	૪-૦-૦	ભગવત ગીતા સટીક.	૧-૦-૦
બ્યભીચાર પંકડન નાટક	૧-૮-૦	શ્રીમદભાગવત દસમસ્કંદ.	૭-૦-૦
મધપાન દુઃપદ્યંક નાટક.	૨-૮-૦	ભાગવતનો સાર.	૨-૦-૦
જ્યકુમારી વિજય નાટક.	૧-૪-૦	ગીરધરકૃત રામાયણ મોટું	
કન્નોડા દુઃપદ્યંક નાટક.	૦-૮-૦	ખીખામાં.	૩-૮-૦
હજમબાદ અને ડગણ		એજન શીલામાં.	૪-૦-૦
નાજ.	૧-૦-૦	સનીનો પાઠ.	૦-૨-૦
દસામેલાના જગનમાં વધ		રવીનો પાઠ.	૦-૨-૦
ન નાટક-૫-અંકી.	૦-૧૨-૦	આદીત રથનો પાઠ.	૦-૨-૦
વૈદકસાર નાનો.	૦-૮-૦	નવમહનો પાઠ.	૦-૬-૦
એજન મોટો.	૧-૮-૦	બધુસીધમાં કૌમોદી.	૫-૦-૦
અન્નતસાગર ગુજરાતી.	૬-૦-૦	બધુ કૌમોદી.	૧-૦-૦
દરેક વર્ષના ગુના તથા		અખાભગતની વાણી.	૨-૮-૦
નવા ટીપણાં ચિત્રી.	૦-૧-૦	મિતાક્ષરા.	૫-૦-૦
એજન કારતેકી.	૦-૩-૦	મણીરતનમાળા.	૧-૮-૦
વેન ચરિત્ર.	૧-૮-૦	અંકીપાઠ.	૦-૧૨-૦
સુંદર વિલાસ.	૧-૪-૦	રામરક્ષા.	૦-૧-૦
ગુણસીકૃત રામાયણ.	૫-૦-૦	વીરનુ સહસ્રનામ.	૦-૨-૦

સુરજપુરાણ.	૦-૧૨-૦	સાસુજહુની બદાઈ.	૧-૦-૦
ગરૂડ પુરાણ મોકું.	૪-૦-૦	મુરખા. (દીક્ષાપુત્ર કરે	
એજન નાનું.	૧-૮-૦	તેવો).	૦-૧૨-૦
શીવ કવચ.	૦-૨-૦	અનુરશીંગ.	૦-૮-૦
પ્રશંતાતમ સહસ્રનામ.	૦-૪-૦	મદનમોહન.	૦-૧૨-૦
ગંગાજીક.	૦-૦-૬	પદમાવલી.	૦-૫-૦
નર્મદાજીક.	૦-૦-૬	નંદાવત્રીશ્વી.	૦-૫-૦
સ્તોત્રકલાપ.	૦-૬-૦	કાજીનો ઘોડો.	૦-૫-૦
નારાયણ કવચ.	૦-૨-૦	શનીદેવતાની કથા.	૦-૧-૬
મહીમનસ્તોત્ર.	૦-૨-૦	નરસી મહેતાના પીતાનું	
પાંડવવળા.	૧-૦-૦	આધ.	૦-૪-૦
પાંડવખીતા.	૦-૨-૦	ગોપીચંદ્રરાજનો એમ.	૦-૩-૦
સ્ત્રીસ્વયંવર.	૧-૦-૦	મામર.	૦-૪-૦
ધંદરસભા સાદી.	૦-૫-૦	હુંડી માસાળું.	૦-૪-૦
એજન સ્ત્રીત્રસહીત.	૦-૬-૦	મોખાહરણ	૦-૧૦-૦
નાગદમણ.	૦-૧-૬	જાદુકપટ બા. ૧લો.	૨-૮-૦
ભરથરી. રાજ.	૦-૩-૦	એજન બા. ૨જો.	૪-૦-૦
નાજીપદાણુનો કીરસો.	૦-૨-૦	પાકશાસ્ત્ર.	૦-૧૦-૦
સુલબંકાવળી.	૧-૦-૦	ખીરહ બારમાશી.	૦-૧-૬
મિનાપોપટ.	૦-૧-૬	પરલોલો પીડાએમરે અ	
બરાસકસ્તુરી.	૧-૪-૦	ને કુંવારો કોડેમરે.	૦-૨-૦
બાલામંજી.	૧-૮-૦	ધુરોપનું ભૂગોળ.	૦-૨-૦
છેલની વારતા.	૨-૦-૦	ધુરત જીલ્લાની ભૂગોળ.	૦-૧-૬
બદીયલજમાલપરી.	૨-૦-૦	મુંબાઈ ઇલાકાની ભૂ	
પંચડંડ.	૦-૫-૦	ગોળ.	૦-૧-૬
વનરાજ આવડો.	૧-૮-૦	હિંદુસ્તાનની ભૂગોળ.	૦-૨-૬
ગજરામાર (મોટી).	૧-૮-૦	ભૂતળ વિદ્યા.	૦-૭-૦
સદેવન સાવલીંગ સાત		ગુજરાતનો ઇતીહાસ.	૦-૧-૦
અવતાર (મોટી).	૨-૮-૦	હિંદુસ્તાનનો ઇતીહાસ.	૦-૩-૦
સુગમોતેરી.	૩-૦-૦	" "	૦-૮-૦
સીંહાસન બત્રીશ્વી.	૦-૧૨-૦	વગર " પ્રશ્નોત્તર	૦-૬-૦
મડાપત્રીશ્વી.	૧-૮-૦	" " પ્રશ્નોત્તર	૦-૬-૦
અમીમાનનો ચકાવો.	૦-૧૨-૦	અંગરેજી ગુજરાતી ડી	

ક્ષનેરી (મનોરૂપણ). ૨--૦--૦	કોષ'જ્ઞાનાદ્યપલા ભા. ૧ ૦--૮--૦
અંગરેજી યુજરાતી ડીક્ષ	એજન--ભા. ૨ ૦--૮--૦
નેરી (મવેરી ઉમીઆ) ૩--૮--૦	યુજરાતી બાળબોધ ૫
યુજરાતી અંગ્રેજી ડીક્ષને	૨૩૧. ૦--૦--૬
રી (કસન-મુળજી). ૩--૦--૦	કોષ્ટક. ૦--૦--૬
ટેકનીકલ વોકે મીલરી. ૦--૮--૦	સંસાર વેદવારની ચે।
યુજરાતી-મીજી ચોપડીના	૫ડી. ૧-૧૨-૦
અર્થ. ૦--૨--૦	કોરી કોપીયુક પાના. ૨૪ ૦--૧--૩
„ ત્રીજી ચોપડીના અર્થ. ૦--૩--૦	એજન.--પાના ૪૮ ૦--૨--૦
„ ચોથી ચોપડીના	શામળભટ્ટની સમસ્યાના
અર્થ. ૦--૪--૦	છપા. ૦--૪--૦
„ પાંચમી ચોપડીના	યુજરાતી ભાષામાં વાક્ય
અર્થ. ૦--૫--૦	રચના તથા ડીકટેશન
„ છઠી ચોપડીના	ના નીચમો. ૦-૨-૬
અર્થ. ૦--૬--૦	દલપતરામની ગરબાવળી. ૦--૨-૦
„ સાતમી ચોપડીના	મનસુખ ગરબાવળી. ૦--૩-૦
અર્થ. ૦--૭--૦	દુકાળનો ગરબો. ૦--૧-૦
પ્રાઈમરના અર્થ. ૦--૩--૦	રેલનો ગરબો. ૦--૧-૦
પ્રાઈમરના અર્થ તરજુમા	પુલનો ગરબો. ૦--૧-૦
સાથે. ૦--૪--૦	બાગનો તથા દેશીકારીગ
સેકન યુકના અર્થ. ૦-૬--૦	રીનો ગરબો. ૦--૧-૦
સેકન યુક ભાગ ૨ યના	મહારાજ ગાયકવાડનો
અર્થ. ૦-૧૦-૦	ગરબો. ૦--૪--૦
થર્ડ યુકના અર્થ. ૧--૦--૦	દીલ ચમન ગાયન. ૦--૪--૦
લેન્ગ્વેજીસ્ટ્રીના અર્થ. ૦--૮--૦	અંબાજીના છંદની ચોપ
મોરલ કલાસના અર્થ. ૦-૧૨-૦	ડી (અમીચંદના). ૦--૩--૦
એજન. ૦--૮--૦	ગાયન પ્રકાર. ૦--૩--૦
આઈરીસ થર્ડ યુકના	રસીક ગાયન સંગ્રહ. ૦-૧૨-૦
અર્થ. ૦--૪--૦	ભવાઈ સંગ્રહ. (મહીપ
પોએટ્રી યુકના અર્થ. ૦--૪--૦	૧-૩૫) ૨--૦--૦
અંગ્રેજીના ચોટું	કાયદા સંબંધી પુસ્તકો.
(લાલ-ઉમીઆ). ૧--૮--૦	તથા ક્રીમીનલ પ્રોસીજરકો
આંકની ચોપડી. ૦--૧--૦	૩૭૨નો ૧૦ મો તથા

૧૧મા.	૨--૦--૦	સરવહ સેટલમેન્ટની નવી	
સ્ટાંપ આકટ નવો.	૦--૮--૦	હણી.	૦--૪--૦
પેનલકોડ-૧૦નો ૪૫મા.	૧--૮--૦	મુંબાઇના થને ૧૮૭૧નો	
અપરાધ બોધક.	૨--૦--૦	કલો મામલતદારની હ	
ડીપાર્ટમેન્ટલ પરીક્ષાનું		કુમતનો.	૦--૨--૦
પુસ્તક.	૧--૮--૦	નવો દીવાની--થને ૭૦નો	
ડીપાર્ટમેન્ટ પોલીસ આકટ.	૦--૪--૦	૧૦મા.	૨--૮--૦
ગામ--પોલીસ આકટ.	૦--૨--૦		

